

Evaluatie en herijking Landschapsvisie Drentsche Aa

Uitkomsten van de werkgroep Bewoners en Ondernemers

1

Luit Hummel

Wijster 9 maart 2016

1. Inleiding

In het kader van de evaluatie en herijking Landschapsvisie Drentsche Aa (2004) is de BOKD gevraagd om een werkgroep van bewoners en ondernemers uit het Drentsche Aa gebied te begeleiden. Het doel van de werkgroep is om vanuit het perspectief van bewoners en ondernemers bijdragen voor de evaluatie en de herijking van de Landschapsvisie te leveren.

Deze rapportage is opgebouwd uit twee delen: een beschrijving van het gevolgde proces en de resultaten van het proces. De uitkomsten van de verschillende bijeenkomsten zijn opgenomen als bijlage.

De werkgroep Bewoners en Ondernemers bestaat uit 7 personen met een verschillende achtergrond: bewoner, agrariër, ondernemer en gids van het Nationaal Park. Te weten: Fred Boelens, Grietje Scheiberlich (agrariërs), Emmy Mulderij (ondernemer), Albert Hovius en Robert Jan Huizing (bewoners) en Willeke Sprokkel en Annemarie Meijer (gidsen). De werkgroep is tussen oktober 2015 en maart 2016 begeleid door Luit Hummel (BOKD) en Anja Zijlstra (Staatsbosbeheer).

2. Het proces

In gesprek met bewoners

Het proces begint bij de startbijeenkomst van de evaluatie/herijking van de landschapsvisie op 14 oktober: met het ophalen van bijdragen van de deelnemers en een oproep onder de aanwezigen om deel te nemen aan de werkgroep. De bijdragen van de deelnemers aan de startbijeenkomst zijn verzameld aan de hand van een drietal bierviltjes met verschillende vragen: wat gaat er goed?, wat kan beter? en wat zijn je dromen? Voor de uitkomsten zie de bijlage 1.

Op de bijeenkomst hebben vijf personen zich direct aangemeld voor de werkgroep, die later is aangevuld door het direct benaderen van twee personen, waarmee de werkgroep uit 7 personen bestaat.

De hoofdtaak van de werkgroep bestond uit het organiseren van een bijeenkomst, waarvoor alle bewoners/ondernemers in het gebied uitgenodigd zijn. De communicatie hierover is gerealiseerd met de Dorpsbelangenverenigingen in het Drentsche Aa gebied en door mond op mond reclame door de werkgroepsleden.

Met de werkgroep is de bijeenkomst voorbereid (12 november 2015) en de begeleiders hebben een methodiek voor het verzamelen van de informatie uitgewerkt. Uitgangspunt hierbij was de positieve benadering: uitgaan van kansen en mogelijkheden voor het Drentsche Aa gebied aan de hand van de 3 thema's Dorpen, Landbouw en Natuur & Landschap. Deze thema's dekken de betrokkenheid van de bewoners en ondernemers in het Drentsche Aa gebied.

Op 3 december is de bijeenkomst gerealiseerd in het dorps huis van Gasteren met een groep van 30 bewoners. Na een korte inleiding hebben de deelnemers onder begeleiding van de werkgroepsleden in 6 groepjes een van de drie thema's besproken aan de hand van een vooraf bepaald format.

Het format(zie bijlage 2) bestond uit:

- Het benoemen van de kwaliteiten en de sterke punten van het Drentsche Aa gebied.
- Het identificeren van de kansen op het thema
- Het verdiepen van de kansen
  - door de voordelen van de kans te benoemen en
  - welke partners hierbij betrokken zouden moeten zijn.

Naast deze format hebben de deelnemers ook de bierviltjes met de 3 vragen ingevuld.

Met een korte terugkoppeling van de groepjes is de avond besloten. De resultaten zijn uitgewerkt door de begeleiders en gedeeld met de deelnemers. (zie bijlage 1)

Op 12 januari 2016 heeft de werkgroep de resultaten doorgesproken en is een lijst met prioritaire aandachtspunten per thema opgesteld. De resultaten hiervan worden in het volgende hoofdstuk puntsgewijs beschreven.

Op 8 maart 2016 heeft de werkgroep bij monde van een van de begeleiders deze resultaten gepresenteerd bij de wrap-up van de 3 werkgroepen "evaluatie en herijking Landschapsvisie Drentsche Aa".

De fotowedstrijd

Daarnaast hebben de begeleiders een fotowedstrijd georganiseerd, waarin bewoners en betrokkenen bij het Nationaal Park Drentsche Aa werden opgeroepen om beelden van de mooiste plek van Drentsche Aa in te sturen en beelden van de lelijkste/rommeligste plek; de plek met een opgave. De bekendmaking van deze wedstrijd is via social media (Facebook en twitter van Nationaal Park Drentsche Aa) uitgezet. We hebben 56 foto's ontvangen voor de mooiste plek en 5 foto's voor de lelijkste/rommeligste plek die wel een opknopbeurt kan gebruiken. Daaruit zijn 3 winnaars gekozen. De facebook-volgers kozen uit een selectie van 5 foto's de 'publieksprijs' van mooiste plek. Daarnaast koos een jury, bestaande uit Hendrik Oosterveld (voorzitter NP Drentsche Aa), Erik de Gruijter (directeur Landschapsbeheer Drenthe), Theo Brugman (secretaris bestuur BOKD) en Dick Dijkstra (directeur Recreatieschap Drenthe), uit alle inzendingen de winnende foto van de mooiste plek en de winnende foto van de lelijkste/rommeligste plek. De 3 prijswinnaars zijn op vrijdag 26 februari bekend gemaakt en gaan een halve dag op fotocursus bij fotograaf André Brasse. De ontvangen beelden met beschrijving worden gebruikt voor de evaluatie en herijking van de landschapsvisie Drentsche Aa

3. Aandachtspunten Werkgroep Bewoners en Ondernemers Drentsche Aa

1. Leefbaarheid in de dorpen

- a. Ouderen trekken weg, kunnen niet blijven wonen (vergrijzing kans voor het landschap, maar probleem voor de leefbaarheid)
- b. Het is een kwaliteitsgebied, trek hiermee ook jongeren aan
- c. Woningbouw passend bij de omgeving (maar geen Orvelte)
- d. Streekeigen beplanting blijven promoten in de dorpen
- e. Creatief omgaan met de bestaande bebouwing, ruimte voor ruimte, splitsen grote woningen in meerdere eenheden.
- f. Er is dorpstrots, maar je went er ook aan om in een mooi gebied te wonen
- g. Afstemming culturele activiteiten in de dorpen, centraal punt: op weg naar een streekagenda
- h. BOKD een rol in de afstemming tussen dorpen, geen nieuwe structuren

2. Landschap en omgeving

- a. Dorpsommetjes, aanleg lukt nog wel, grote probleem is het onderhoud van de ommetjes (bewoners betrekken)
- b. Wandelroutes voor bezoekers
  - i. Routes duidelijk aangeven (voorbeeld van gedesoriënteerde bezoekers op het nu open Balloerveld)
  - ii. Parkeerproblemen nog niet opgelost, men wil de auto zo dicht mogelijk bij het startpunt
  - iii. Versterken van de informatievoorziening bij startpunten/toegangspoorten; er is al veel gedaan, maar het kan nog beter
- c. Onderhoud/beheer van het landschap
  - i. Verdwijnen van uitzichten, dichtgroeien van het landschap (samen met bewoners en boeren uitvoeren, is een kans)
  - ii. Maar ook het coulissen landschap verdwijnt, meer open (bv. Ekehaar en omgeving)

- iii. Hermeanderen Rolderdiep en Grolloerdiep
- iv. Creëren van nieuwe wildernis (geen beheer) (Hart van Drenthe)
- d. Versterken van de informatie over de archeologische waarden
  - i. Ook voor de bewoners: weet waar je woont.
  - ii. Inventariseren streek informatie
  - iii. Verhalen vastleggen en delen
  - iv. Afstemming van Digitale dorpsatlas en Drents Archief-App (voorkom dubbellingen)
  - v. Opnemen in Landschapsvisie, behoefte aan 1 centrale trekker op dit gebied
  - vi. Virtualiseren (digitaal) van de cultuurhistorische en archeologische waarden)

3. Landbouw

- a. Boeren horen bij het Drentsche Aa gebied, Staatsbosbeheer moet boeren meer bij beheer betrekken: de boeren staan hier open voor, intentie om samen te werken
- b. Kleinschaligheid van de landbouw versterken
- c. Kringlooplandbouw bevorderen, en hiermee de cultuurhistorische waarde van de integrale landbouw in de vorming van het Drentsche Aa gebied benadrukken
- d. Kopen bij de boer: Streekproducten nog meer vermarkten, vanuit een netwerk van boerenbedrijven (niet voor alle bedrijven mogelijk er is een beperkte markt), betrekken van oudere bewoners bij de verkoop
- e. Omslag in landbouw mogelijk maken door versoepeling regels
- f. Maak de landbouw expliciet zichtbaar in het landschap als onderdeel van het gebied, denk hierbij aan de overgangen tussen natuur/landschap en de landbouw
- g. Spanningsveld tussen de (landbouwkundige) authenticiteit van het gebied en natuurbeheer ("buitenlandse" grazers), denk hierbij ook aan de introductie van en het doorfokken van de Heidekoe
- h. Meer integratie van jongvee in natuurbeheer
- i. Samenwerking bij de vergroeningsopgave van de boeren
- j. Terugbrengen van wilde zwijn (een wens van SBB) in samenwerking met boeren als een vorm van veehouderij: varkens in afgeschermd gebied.

4. Tot slot

Een tweetal aanbevelingen voor het proces van evaluatie en herijking:

1. Van belang is dat er een beargumenteerde terugkoppeling plaatsvindt over de onderwerpen die wel of niet meegenomen worden in de Landschapsvisie. Dit geldt voor de prioritaire aandachtspunten, maar ook voor de genoemde punten in bijlage 1.
2. Er is een grote betrokkenheid van de bewoners en ondernemers bij het beheer van het Drentsche Aa gebied. Een permanente 'bewonersgroep' zou in de toekomst de vinger pols kunnen houden bij de uitvoering van de Landschapsvisie als een klankbordgroep, maar ook als initiatiefgroep voor activiteiten die opgepakt kunnen worden door bewoners en ondernemers in het gebied.

Bijlage 1 De resultaten van de bewonersbijeenkomsten

1. Bewonersavond Drentsche Aa d.d. 3 december 2015

"Kwaliteiten en kansen voor de Drentsche Aa"

Thema Dorpen

Sterke punten en kwaliteiten Drentsche Aa

- Kleinschaligheid
- Sociale betrokkenheid
- Verzorgd, boerderijen
- Rust
- Natuur dichtbij
- Ondernemers zijn gastheren/gastvrouwen voor NP
- Sociaal netwerk binnen buurten

Nieuwe kansen

1. Bedreiging ontmoetingsplaats
2. Vergrijzing
3. Openbaar vervoer
4. IT infrastructuur
5. Parkeerplaatsen
6. Kinderbos/kabouterpad
7. Dorpsommetjes
8. Culturele activiteiten / landschapskunstenaars

Verdieping kans 1 ontmoetingsplaats

De dorpshuizen zijn belangrijke ontmoetingsplaatsen maar door de vergrijzing wordt er minder gebruik van gemaakt (?) Ook in relatie met sociale betrokkenheid. Bijv ruimte voor culturele activiteiten

Partijen die hierin een rol spelen zijn belanghebbende partijen en gemeenten.

Verdieping kans 2 Vergrijzing

Zorg voor passende woningen.

Partijen die hierin een rol kunnen spelen zijn gemeenten en woningbouwcoöperaties.

Verdieping kans 4 IT infrastructuur

Ontbreken glasvezel maakt dat IT voorzieningen achterblijven bij technische mogelijkheden.

Partijen die hierin een rol kunnen spelen zijn bewoners, dorpsbelangen, BOKD en de gemeenten.

Verdieping kans 5 Parkeerplaatsen

De huidige situatie is niet optimaal. Parkeren bij de poorten maar ook veel parkeren bij horecagelegenheden (zonder daar iets te nuttigen) of in de dorpen. Dat hoeft geen probleem te blijven. Aanzicht van natuur wordt zwaar benadeeld.

Beter plan voor parkeren in gebied is in het voordeel van de bewoners.

Verdieping kans 6 Kinderbos/kabouterpad

Mooie manier om kinderen natuur te laten beleven en natuur spelenderwijs onder de aandacht van kinderen te brengen.

Belangrijke partij hierbij is Staatsbosbeheer. Zij zouden kinderen een vaste plek moeten bieden om te recreëren.

Verdieping kans 7 Dorpsommetjes

De huidige ommetjes zijn verouderd, soms zelfs niet meer begaanbaar. De dorpsommetjes zijn makkelijk te realiseren met behulp van bewoners/vrijwilligers. Graag ook meer kleine paadjes. Ook onderhoud van fiets- en wandelpaden kan beter.

Staatsbosbeheer (en gemeenten?) zou dit samen met bewoners/vrijwilligers moeten oppakken. Daarvoor zou ook geld beschikbaar moeten zijn.

Thema Landbouw

Sterke punten en kwaliteiten Drentsche Aa

- Diversiteit in boerderijen
- Grond pachten van Staatsbosbeheer
- Gemaaid gras als bodemverbeteraar
- Landschap gecreëerd door agrarische gebruik
- Afwisseling in landschap: beekdalen, bossen, heide
- Recreatie (mogelijkheden, voorzieningen??)
- Waardevolle natuur

Nieuwe kansen

1. Mogelijk maken dat boeren met Staatsbosbeheer pachtcontracten en beheer-pakketten kunnen afsluiten voor langer dan één jaar ivm continuïteit
2. In plaats van Schotse Hooglanders jongvee van boeren voor begrazing
3. Vergroening op Staatsbosbeheer-gronden
4. Streekproducten
5. Kringloop systeem: extensieve landbouw
6. Biodiversiteit herstellen en vergroten
7. Agrarisch natuurbeheer / particulier natuurbeheer stimuleren bv akkerranden herstellen
8. Behoud van de jacht: predatie beter regelen

Verdieping kans 2 Jongvee van boeren ipv Schotse Hooglanders

Op de gronden waar nu Schotse Hooglanders lopen kan ook jongvee van boeren grazen. Dat zijn gebiedseigen koeien, passen in 'de kringloop' van het gebied. Dat levert voordeel voor de veehouders: mestplaatsing (uitscharen) en geen ammoniak

Partners:

- Staatsbosbeheer: geen Schotse Hooglanders, minder onderhoud, langjarige afspraak met boeren
- RVO: toestemming
- Provincie; coördinerende rol?

Verdieping kans 3 Vergroening op Staatsbosbeheer-gronden

Boeren moeten 5% van eigen land 'vergroenen'. Dat zou ook op Staatsbosbeheer-grond kunnen, de omstandigheden zijn aanwezig (grond langs de percelen).

Dat levert voordeel voor de boeren.

Partners: Staatsbosbeheer, DL??

Verdieping kans 4 Streekproducten

Bijvoorbeeld vleesvee in het Drentsche Aa-gebied. Met verkoop aan huis (bij de boer), aan de lokale slager en aan hotels/restaurants in het gebied

Dat levert voordeel op voor de veehouders, de natuurorganisaties (inscharing van vee), ondernemers en de consument.

Partners:

- Natuurbeheerders: gronden beschikbaar stellen - €, goedkoper beheer
- Lokale slager: kwaliteitsvlees! Verkoopkanaal naar consument
- Consument: voedsel uit de streek! Iets meer betalen voor kwaliteitsvlees

Verdieping kans 5 Kringloopsysteem Landbouw

Beheren van essen en beekdalen d.m.v. gesloten systeem. Dit is duurzaam, je vergroot hiermee de biodiversiteit en goed voor behoud van de bodemkwaliteit en bodemgezondheid. Ook speel je hiermee in op de wensen van de maatschappij.

Dit levert voordeel op voor:

- De landbouwers: minder kosten, toekomstzekerheid, minder gewasbeschermingsmiddelen en minder kunstmest -> vraagt wel omslag in denken en doen, open mind!
- De natuur(organisaties): minder kosten voor beheer, minder uitstoot van schadelijke stoffen, minder uit/afspoeling
- Bewoners/recreanten: gevarieerder landschap, vee in de wei

Partners die een rol kunnen spelen bij de uitvoering:

- Natuurorganisaties: beschikbaar stellen van de beekdalen, minder kosten voor beheer

Verdieping kans 7 Agrarisch natuurbeheer

Aanleggen van akkerranden op bouwland d.m.v. inzaai van kruiden- en bloemenmengsels. Dit is kansrijk omdat het voldoet aan gemeenschappelijk landbouwbeleid. En het is goed voor de biodiversiteit van de fauna, nuttige insecten, schuilmogelijkheden en voedsel voor wild.

Dat levert voordeel op voor de landbouwers: voldoen aan de regelgeving, financiële tegemoetkoming en minder gewasbeschermingsmiddelen. En voor de bewoners/bezoekers: het landschap wordt gevarieerder en je kunt een bosje bloemen plukken.

Partners:

- Agrarische natuurvereniging – boeren doen mee aan de initiatieven van de Agrarische natuurvereniging Drenthe

Verdieping kans 8 Behoud van jacht

Faunabeheer en tegengaan predatie in NP Drentsche Aa met de Drentse Boermarken.

Dat levert voordeel op voor de landbouw door minder wildschades en voor de jagers in het gebied omdat ze de wildstand kunnen reguleren en daarmee een bijdrage kunnen leveren aan herstel fauna. Ook voor de consument kan dit een voordeel zijn omdat er wild voor consumptie beschikbaar komt.

Partners die nodig zijn om dit te realiseren zijn: provincie Drenthe, Vereniging Drentse Boermarken en natuurorganisaties.

Thema Natuur en Landschap

Sterke punten en kwaliteiten Drentsche Aa

- Kleinschaligheid
- Ongestoord: authentiek, stilte, geen hoogspanningsleidingen
- Spreiding bezoekers, geen grote 'trekker'
- Doorkijkjes verhogen beleving van het landschap
- Herinrichting Ballooërveld en herinrichting Strubben Kniphorstbosch
- Bebouwing is geconcentreerd in de dorpen
- Goede recreatiemogelijkheden
- 5-sterren natuur
- Aantrekkelijk afwisselend landschap: coulissenlandschap, afwisselend, lieflijk
- Archeologische waarden
- Samengaan van landbouw, bewoning, recreatie, natuur, voorzieningen
- Rust en ruimte
- Uniek beekdal, beek-en esdprpen-systeem

Nieuwe kansen

1. Openhouden van het landschap en verbossing tegengaan o.a. met hulp van boeren
2. Boeren als (mede)beheerder van het landschap: meer koeien in het landschap
3. Diversiteit in de natuur: nu teveel pitrus-velden. Die zijn saai.
4. Toegankelijkheid en beleving
5. Betrokkenheid bij natuur – vrijwilligersgroepen
6. Streekeigen beplanting
7. Rolderdiep meanderen
8. Minder lichtvervuiling, betere verlichting, gerichtere verlichting
9. Nieuwe wildernis – natuurbeleving
10. Groot wild – de wolf
11. Bevolkingskrimp = kans voor natuur

12. Waterbeheer en beekherstel
13. Flora en insecten versterken
14. Kind en natuur
15. Aantrekkelijk coulissenlandschap
16. Archeologisch en geologisch erfgoed

Verdieping kans 2 Boeren als beheerder van het landschap

Het landschap is door de eeuwen heen gevormd door menselijk (agrarisch) gebruik. Als boeren (mee)beheren krijg je verschillende beheer(svormen) en daardoor meer diversiteit en afwisselender landschap. Draagt ook bij aan andere beeldvorming over boeren en nauwere contacten. Dit past bij gebied, streekgebonden en lokaal. En kostenefficiënt.

Betrokken partijen zijn de natuurorganisaties en de agrarische natuurvereniging.

N.B. Vanuit de landschapsvisie coördinatie en overzicht houden tussen de verschillende beheerders en beheervormen.

Verdieping kans 4 Toegankelijkheid en beleving

Gebruik infrastructuur (smalle paden) om mensen uit de kwetsbare gebieden te houden. Maak verbindingen tussen natuurgebieden van verschillende eigenaars op beheerders. Van de weg Anderen – Gasteren het Ballooërveld op. Mogelijkheid om te kanoën in de benedenloop na Schipborg. Ook educatie: mag je de natuur niet in dan leer je die ook niet waarderen! Kinderen meenemen in de natuur, ook zwerven buiten de paden.

10

Partijen die hier voordeel bij hebben zijn:

- Bewoners/bezoekers: plezier, vrijheid, ontspanning, goed voor gezondheid
- Natuurbeheerders: creëren draagvlak voor hun beheer
- Kinderen (educatie): beleving en betrokkenheid woonomgeving

Verdieping kans 5/6 Betrokkenheid bij natuur en landschap

Door vrijwilligersgroepen. N.B. Manier/toon van communiceren is belangrijk!

Ook door streekeigen beplanting in tuinen en op erven. Ook meidoorn in houtwallen.

Partijen die hierbij voordeel hebben zijn: Landschapsbeheer Drenthe, Het Drents Landschap en Staatsbosbeheer en natuurlijk de vrijwilligers.

Verdieping kans 7 Rolderdiep meanderen

Goed voor de diversiteit in het landschap.

Verdieping kans 8 Minder lichtvervuiling

Naar andere vormen van straatverlichting zoeken. Dit is kansrijk omdat het bewezen is dat dit ten goede komt aan fauna. Het is goedkoper voor gemeenten, je hebt minder CO₂ uitstoot en draagt bij aan verbetering gezondheid van bewoners (beter slapen, minder stress).

Partijen die hier voordeel van hebben zijn:

- Gemeenten: goedkoper dus besparing €
- Bewoners: donkerder – minder stress, meer slaap in de winter

- Fauna: rust, meer natuurlijk ritme (vooral vleermuizen)
- Wereld: minder CO₂

Partners die hierbij een rol spelen zijn:

- Philips: onderzoek naar en productie van bijzondere verlichting (zie experiment NAM op booreiland Noordzee)
- Daan Rozegaarde: Drenthe op de kaart, scholenproject
- Gemeenten: investeren in duurzaamheid, vermindering kosten

Verdieping kans 9 Nieuwe wildernis

Inrichten Hart van Drenthe als nieuwe wildernis. Gebied wordt hiermee voorbeeld (?), meer kans voor flora en fauna. Dit levert voordelen op voor de natuur zelf maar ook voor de bewoners en bezoekers (rust, ruimte, beleving).

Partners die hierbij een rol spelen:

- Natuurbeheerders: 'hands off' de natuur z'n gang laten gaan, daardoor lagere beheerkosten
- Bewoners: natuurbeleving, mogelijk 'hands on'

Verdieping kans 15 Aantrekkelijk coulissenlandschap – Groen, grijs en gelukkig!

Het NBEL als lieflijk, kleinschalig, afwisselend landschap. Genieten voor bewoners en trekt ook bezoekers aan, waardoor ook meer inkomsten.

Partijen die hier voordeel van hebben en een rol spelen bij de uitvoering van het idee:

- Recreatiebedrijven: verdienen €
- Landschapsbeheer en Staatsbosbeheer: sociale functie, kleinschalig met inzet zorgcliënten
- Zorginstellingen: zinvolle dagbesteding voor cliënten, rust en ruimte
- Agrariërs: diversificatie van bedrijfsvoering

Verdieping kans 16 Archeologisch en Geologisch erfgoed

'Labels' bevorderen recreatie en landschapsbeleving. Geeft ook mogelijkheden voor educatie en wetenschappelijk onderzoek. Kennis geeft waardering en achting!

Partijen die hierbij een rol spelen zijn:

- RUG: inzet studenten, stageplaatsen, studieprojecten: Drentsche Aa – NL archeologisch en geologisch op de kaart
- IVN: voorlichting, educatie, bereiken bewustwording bij kinderen
- Scholen: kennis van en trots op je omgeving
- Recreatieschap: inkomsten

2. Bierviltjes: Wat gaat goed? Wat kan beter? Wat zijn uw dromen voor de toekomst?

Input voor Landschapsvisie Drentsche Aa 2.0

Info kaartjes tweede avond 3 december 2015

Vraag: Wat gaat er goed?

- De hermeandering en herstel van cultuurhistorie zoals heide, grafheuvels (strubben) Anloo
- Nieuwe wildernis Staatsbosbeheer
- Natuurontwikkeling
- Overleg tussen alle partijen. Ga zo door!
- Hiep hoi de Rapunsel is terug

Vraag: Wat kan beter?

- Maak het 'eigen' oftewel betrek de bewoners actief en maak het leuk om actief te zijn in kortdurende projecten
- Betere bereikbaarheid naar het Ballooërveld vanaf Anderen
- Meer contact tussen natuurbeheerders, agrariërs en dorpen
- Meer struinnatuur en minder bebording (kleine wandelpadjes)
- Onderhoud van de weilanden. Verbossing van sloten met elsen e.d. tegengaan
- Meer beleving door meer vee in het natuurgebied te laten grazen
- Meer mensen daadwerkelijk in het gebied aan het werk en aanspreekbaar
- Minder lichtvervuiling
- Minder motoren en mountainbikes in het bos
- Geen verstoring door crossmotoren en mountainbikers: rijden Kymelsberg kapot, evenals allerlei paden
- Handhaving door Staatsbosbeheer / politie
- Verminderen chemische bestrijdingsmiddelen
- Beter denken aan onze drinkwatervoorziening
- Geen mountainbikes in het bos!

Vraag: Wat zijn uw dromen voor de toekomst

- Geen pitrus
- Edelherten in het Hart van Drenthe
- Gebied met mozaïekbeheer en vee en weidevogels en een boer die daaruit zijn inkomen kan halen
- Het Ballooërveld toegankelijk maken vanuit Anderen
- Diversiteit in landschappen
- Meer vee/paarden zichtbaar in het landschap
- Paden om het Gasterse Diep over te steken, verbinding Ballooërveld en de weg Gateren – Anderen
- Heel kleinschalige biologische landbouw met meer ruimte voor gezonde, biodiverse voeding
- 50+ wijkjes met levensloopbestendige woningen naast natuurgebieden. Hofjesstijl
- Meer loopjes van de Drentsche Aa laten hermeanderen
- Meer streekeigen beplanting zoals landschapselementen herstel en in tuinen en op erven in de dorpen
- Meer (historische) huisdierrassen inzetten voor begrazing (beheer)
- Een groot, schoon en divers natuurgebied!

- Donker als het nacht is en dan hoor ik de bosuil
- Meer aansluiting van langzaam bewegen: dieren, wandelaars, fietsers. Hou een paar praktische routes voor bewoners/bezoekers open maar voorkom het doorgaand verkeer op kleine wegen door snelheidsbepalende maatregelen (en dat is meer dan een bord) en éénrichtingsverkeer

Info kaartjes eerste avond 14 oktober 2015

Dromen voor de toekomst?

- Echt alleen kunnen voelen in het landschap. Oergevoel. Eindeloos doorwandelen zonder de bewoonde wereld te hoeven zien. Trekkerspaden als aanvulling op "kleine rondes", oftewel natuurkilometers maken in plaats van een rondje lopen.
- Toepassing van het gebied op scholen voor "natuurles". Inspireer en dwing mensen (kind + ouder) tot binding met natuur.
- Maar vooral in het landschap kunnen staan en een prachtig beeld hebben van hoe het in de oertijd en begintijden van de mens zou kunnen zijn geweest.
- Gewoon blijven boeren en dat ik mijn koeien kan houden zonder meerdere beperkingen.
- Robuuste landbouw stimuleren.
- Een natuur- en landbouwontwikkeling, die elkaar niet dwars zit of beperkt.
- Er rijden zoveel tractoren en auto's van Staatsbosbeheer in het rond, dan kan ik ook wel met mijn crossmotor in het gebied rijden.
- Dat meer beken (loopjes), waaronder belangrijke stukken, zoals het Rolderdiep, weer worden hermeanderd. Om het weer één geheel te maken, dus natuur, recreatie (natuurbeleving), waterberging etc.
- Gezond oud worden.
- Groen, grijs en gelukkig.
- Groen, blauwe aders, ook in het buitengebied.
- Verbindt natuurgebieden met elkaar.
- Beter jachtbeleid. Ga eens naar het Drents Museum in Assen en laat het verhaal van de recent gevonden gouden munten op je inwerken, dan zie je dat ons gebied al vele eeuwen lang enorm rijke jachtvelden had. Keten uit de natuur.
- Dat de plaatselijke bewoners zich niet langer ergeren aan het "Staphorst"-gedrag van de gasten van het gebied.
- Ingezette lijn voortzetten. Nog meer samenspraak/samenwerking tussen landbouw en natuurbeschermers.
- Een gebied waarvan gebruik mag worden gemaakt, waaruit geoogst wordt en waarin geleefd wordt.
- Meer wild.
- Blijven genieten van met name de natuur met flora en fauna in dit gebied zonder al te veel horizonvervuiling.
- Genieten van de stilte en openheid.
- Prachtige bijzondere planten en dieren in het landschap. Edelherten.

wat gaat er goed?

- In vergelijking met andere provincies komt Drenthe vaak naar buiten (de gewone man) met natuurnieuws.
- De gebieden zijn groot voor Nederlandse begrippen en ogen goed onderhouden.
- Meanderingen zijn fantastisch en de beken zijn helder. Wij kijken uit naar de nog te herstellen beken.
- Maaibeheer laat aan mij (als leek) zien dat er hard wordt gewerkt aan onderhoud en ontwikkeling.
- Als Groninger ben ik door het landschap bekeerd tot Drent.
- Toeristen komen langs.
- Natuurontwikkeling.
- Levend bezoekersnetwerk.
- Het is gelukt om niet teveel mensen (toeristen) binnen het gebied te laten komen.
- Het meenemen van cultuurhistorische elementen in het herstel van gebieden.
- Wandelingen met gidsen geven veel informatie over dit gebied aan mensen, die het interesseert.
- Waterbeheer: herstel beken, bijvoorbeeld Deurzer- en Loonerdiep.
- De (landelijke) erkenning van het belang van integrale benadering. Dit geeft steun om op deze wijze door te gaan, tegen de stroom in soms. Een belangrijke voorwaarde om door te kunnen gaan.
- De verdiensten in de horeca/B&B enz., maar verder zijn er weinig ondernemers, die hier beter van worden.
- Het watersysteem wordt robuuster. Dit is belangrijk als drager van het landschap en verbetering van het leven in de beek (planten en dieren).
- Het herkenbare landschap blijft zichtbaar en is zichtbaarder geworden.

Wat kan beter?

- Nog actiever optreden tegen exoten, met name vegetatie. Ook in de omgeving van de natuurgebieden, met name Springbalsemien, Jap. Duizendknoop.
- Het landschap wordt "geopend". Zijn er ook punten, die juist verborgen kunnen/moeten worden?
- Landschapsvervuiling door moderne toevoegingen als nieuwbouw en bedrijven.
- Informatie over de gebieden. Niet met de standaard info-borden met algemene en vlakke info, maar juist bijzonderheden laten zien, bijvoorbeeld een bijzondere archeologische vondst met bijbehorend verhaal en/of theorie in plaats van het standaardverhaaltje over grafheuvels.
- Controle op loslopende honden!
- Meer landbouwgrond terug, zodat we op beheersgrond ook HF-vee kunnen weiden
- Betrokkenheid bewoners mis ik, waar zijn die vanavond?
- Landbouw als vaste gesprekspartner (aparte werkgroep).
- Schade van vernattingsprojecten wordt niet serieus genomen.
- Schotse Hooglanders eruit. Jongvee van boeren erin.
- Betere contacten tussen natuurbeheerders en agrariërs en omwonenden.
- Meer struinnatuur stimuleren (dus onbewust stimuleren); vrij als in Schiermonnikoog. Mensen kiezen van nature paden, maar zo creëer je meer begrip voor beschermde (verboden) gebieden. Binding en begrip voor is verhoogd en bescherming gericht.
- Actiever optreden tegen zwerfafval en loslopende honden!
- Wat te doen aan de "verstening"? Dus asfalt, verharding straten, bungalowterreinen etc.
- Onderhoud van o.a. de wandelpaden.
- Betere ontsluiting voor recreanten. Gebieden met elkaar verbinden.
- Minder mountainbikers; goede mountainbikepaden.
- Voorlichting aan het publiek hoe waardevol dit landschap is; niet één gebiedje promoten.
- Educatie van kinderen, bijvoorbeeld in duurzaamheidscentrum Assen.
- Rolstoeltoegankelijke paden (rollator) uitbreiden.
- Beter/eerder onderhoud plegen.
- Wat meer fauna in het gebied -> dus minder roofwild.
- Betrekken bevolking op gemeenschapsniveau, dus met zaken die hen aangaan, hun belang raken, bijvoorbeeld via scholen.
- Er is bij de aanleg van beekdalen te veel gekeken naar de flora en niet naar de fauna en er zit geen wild meer in de stroomdalen. Het land is daar "wilddood".
- Eerder maaien in de kwetsbare gebieden, waardoor de zandwegen niet zo kapot worden gereden. Langs asfaltwegen kan dan later in het seizoen worden gemaaid.
- Minder borden langs de weg/in het veld.
- Volgende keer nog meer ruchtbaarheid geven aan dit soort avonden.
- Minder mountainbikers in de bossen/het veld.

Kwaliteiten en kansen

Sterke punten

Benoem maximaal vijf sterke punten
of kwaliteiten

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.:

Nieuwe Kansen

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Kansen voor het Drentsche Aa gebied

Thema:

NIEUWE KANSEN

Benoem twee nieuwe ideeën/kansen
Met titel, omschrijving met de lokatie,
waarom het kansrijk is,

Titel:

Omschrijving :

Kansrijk omdat:

Voordelen :

Welke partijen hebben voordeel bij de
uitvoering van de kans en wat is dat
voordeel?

Is dit ook uit te drukken in euro's?

Denk bij voordelen aan:

Lokale economie, Organisatie, Gezondheid
Betrokkenheid, imago, werkgelegenheid

Partij

Voordelen (ook in Euro's)

1.

2.

3.

4.

Voorstel :

Benoem drie partners die een rol kunnen
spelen bij de uitvoering van het idee

Geef aan wat je deze partners biedt en
wat je ze vraagt

Mogelijke partners:

Nationaal Park/Landschap , Gemeente,
Bewoners , Agrariërs , Ondernemers,
Staatsbosbeheer, lokale bedrijven, horeca,
Landschapsbeheer, BOKD, ANV Drenthe.

Partner

Wat bied je deze partner

Wat vraag je deze partner

1.

2.

3.